

P.28

DISPUTATIO
PHYSICA,
^{de}
ELEMENTIS,
Quam.

DEO TER. OPT. MAX. Auxiliante.

Cum consensu & approbatione Venerandæ & Amplissimæ Facultatis Philosophicæ, in Regia Academia Upsaliensi.

SUB PRÆSIDIO,

Excellentissimi & Præclarissimi Viri,

M. JOHANNIS STALENI,

In præfata Academia Græcæ lingvæ Professoris Ordinarij, præceptoris & promotoris sui
debitâ observantia perpetim
colendi.

Pro Magisterij Philosophici insignibus ac imm unitib[us] consequendis,
Publico Examini Submitit,

Nicolaus Nicolai Langelius,

In Auditorio novo, ad diem 8. Junij, Anni 1639.
horis à 7. matutinis.

UPPSALIÆ,

Excudebat Aeschillus Matthiæ, Acad. Typog.

8

Deo Tis Quid Amisit

Cumq; qd; qd; qd; qd; qd; qd;

qd; qd; qd; qd; qd; qd; qd;

THEISIS I.

Niequam Elementorum naturam speciatim secundum proprias singulorum differentias, pertractandum aggrediamur, non prater institutum fuit, si in generali eorundem consideratione animalium nonnihil occupemus.

II.

Elementa duplex obeunt munus seu officium. Primum est cum caelo totam hanc mundi molem completere, idque per qualitates convenientes gravitatem scilicet & levitatem, quas natura Elementis tribuit ad absolvendam & complendam totius universi perfectionem. Alterum est esse materiam corporum mixtorum, & causas seu principia mutationum Physicarum, quod obeunt per qualitates alteratrices, caliditatem & frigiditatem, humiditatem & siccitatem, quibus in se mutuè agere, & mixtionem, absolvere possunt.

III.

Et juxta duplex hoc munus, Elementa etiam duobus modis considerantur. Primo Absolute, in sua essentia & natura, quatenus sunt corpora naturalia simplicia, & propria in mundo loca occupant, absque ulla relatione ad corporum constitutionem, eo saltem fine, ut totam hanc mundi molem integrant & absolvant. Secundo Respective, quatenus sunt corporum mixtorum & mutationum principia. Priori autem modo nos hic de illis acturi, absolutam eorum naturam expendemus, prout nimirum sunt corpora simplicia.

IV.

Elementa juxta hunc considerandi modum definiantur. Compota simplicia homogenea, quæ in hoc sublunari

mundo certa occupant spacia, inq; illis per qualitates con-
gruas consistunt, ut universam machinam absolvant.

V.

Dicuntur Elementa corpora simplicia: Etsi enim respectie
cæli, & quatenus ex materia & forma constant, composita ap-
pellari possint, respectu tamen mixtorum corporum dicuntur esse
simplicia, ipsa enim ex alijs corporibus se prioribus non constant,
sed sunt prima corpora in mundo existentia, ex quibus cum totue
mundus, tum singula corpora mixta componuntur.

VI.

Quoniam Elementa prius munus suum exequuntur, qua-
tenus ad certa in mundo loca feruntur, atq; in ijsdem naturaliter
quiescent, de eorum motu primum dicendum, ac inde ipsorum
natura & numerus eruendus. Simplicia igitur cum sint corpo-
ra, simplex ipsas quoq; motus tribuitur.

VII.

Simplices autem motus duo sunt: Rectus & Circularis.
Circularis corporibus cœlestibus competit, rectus vero consentien-
te ipsa experientia, corporibus elementaribus tribuitur. Vide-
mus enim Elementa omniaq; ex his mixta, juxta naturam prava-
lentis Elementi, recta ad sua loca ferri.

IX.

Motus autem rectus duplex est: Vel à medio vel ad me-
dium. Ad medium mundi locum qui idem insimus est, ferun-
tur gravia; A medio ad extremum qui idem superior est, ferun-
tur levia. Sunt enim levia qua non impedita, sursum, gravia
vero qua deorsum ferri apta sunt.

IX.

Elementa ab interno principio, videlicet suis formis substancialibus sursum & deorsum moventur. Siquidem enim motus
ipsis naturalis est, à natura seu principio interno quod forma substancialis est, proficiscatur necesse est.

10. Quæ-

X.

Quenam autem sit forma Elementorum essentialis, inter autores non convenit. Quidam volunt qualitates primas esse formas ilorum: Sed & hac sententia minus congrua videtur, cum nulla accidentia, cuiusmodi sunt prædictæ qualitates, essentialiter constituant corpus, recipiunt verò ea magis & minus, & incurvant in sensu, quæ forma utiq; utpote quæ substantia est, repugnant.

XI.

Ut quatuor primæ qualitates, sic neq; gravitas & levitas sunt formæ Elementorum. Etsi enim gravitas & levitas motus localis, calor & frigus alterationis media sunt: Tamen non sunt principia primaria, sed instrumentaria, hoc est, accidentia propria, quibus tanquam instrumentis forma utitur ad actiones suas perficiendas.

XII.

Vera itaq; & essentialis forma Elementorum, est natura interna substantialis per quam intrinsecus essentialiter constituitur Elementum, quaq; est prima causa affectionum propriarum in Elementis. Hac, nec exprimi, nec sensu percipi potest, sed per gravitatem & levitatem, ut accidentia, nobis innotescit & describitur. Nam usitatum est rerum naturalium formas latentes, proprijs nominibus desitutas, per propria accidentia nobis notiora describere.

XIII.

Hinc quia vere formæ Elementorum latent, solent per qualitates describi, quarum beneficio agunt & patiuntur Elementa. Ut ignis per caliditatem & levitatem, terra per siccitatem & gravitatem, aqua per frigiditatem & humiditatem, aër per humiditatem & caliditatem. Et hac ratione qualitates primæ suo modo, licet impropiè, dicantur formæ & differentiæ Elementorum, quatenus nimirum formas nobis incognitas demonstrant, & horum beneficio sunt principia mixtorum.

XIV.

Nunc quod superest, reclâ, quidem ad Elementorum nume-

rum procedendum, quem quaternarium astruimus, atq; ad hoc probandum, unicam tantum rationem à diversitate, motuum de-promptam, qua plurimi utuntur, hic afferre libet. Duo dantur motus recti, unus à medio, alter ad medium. Igitur duobus hisce motibus simplicibus totidem subjecta erunt corpora simplicia: Unum quod absolute grave est, quod vocatur Terra; Alterum, quod absolute leve est, quod appellatur Ignis. Quia verò natura mundum esse unum vult, extrema autem contraria unum constituere non possunt, extrema semper copulat per media, & postremum supereoris generis connectit cum primo inferioris. Quapropter necesse est intervenire quedam media, que aliquid de natura utriusq; contrarij participant, easq; inter se conjungant. Erit igitur medium, unum leve secundum quid, quod aliquid participet de natura corporis levissimi, ut Aér: Alterum grave secundum quid, quod aliquid participet de natura corporis gravissimi, ut Aqua. Ex his manifestum relinquuntur quatror dari Elementa: Ignem, Aërem, Aquam, Terram.

XV.

Elementa hæc, quod pura in mundo reperiuntur, negat experientia, nisi in essentia considerentur: Elementa enim maximam partem esse impura & alienis corporibus permixta omnibus manifestò liquet. Nam ignis Elementaris, ab aëre vicino & meteoris ignitis in suprema aëris regione generatis, afficitur, vicissim aërem afficit. Item exhalationes ex terra & aqua perpetuò ascendentis, & materiam meteoris prabentes, aërem varijs modis alterant & afficiunt. Similiter aquam contagione terra infectam esse, demonstrat sapor, qui admixtione quadam terrestris partis cum humido aqueo afficitur. In terra quoq; humidum aqueum apparet, absq; quo non cohereret terra, atq; in profundo etiam terræ metalla & viscosa materia eruuntur.

XVI.

Causa autem cur Deus non reliquerit ita pura Elementa, fuit,

fuit, ut consuleret bono nostro. Terra enim pura non daret hu-
morem frugibus. Aqua pura esset insipida & potui inepta, nec
piscibus & animalibus aquatilibus alimentum præbere possit. Nec
aer respirationi aptus. Nec ignis lucere & usui nostro inservire
posset.

XVII.

Nec tamen Elementa, et si non plane pura reperiantur, no-
men suum amittunt & mixta appellanda sunt. Nam non tantum
faciunt recessum à puritate sua, ut abjectâ propriâ formâ, ali-
quid aliud à natura sua diversum sint, novumq; & peculiare ali-
cujus speciei corporis naturalis nomen suscipiant.

XVIII.

Hic positis, proximum erit ut de Elementis in specie, quan-
tum quidem instituti nostri ratio patitur, agamus. Atq; ab Igne
initium faciamus. Etsi vero tam recentiorum quam antiquo-
rum plurimi cum è rerum naturalium ordine exturbare allabo-
ravunt; nihil tamen adhuc contra tam firmum principiorum Phi-
losophorum consensum, adeoq; ipsam experientiam obtinuerunt; El-
ementum itaq; Ignis dari, idq; supra omnia Elementa ad Lunæ
globum, ut proprio loco insidere afferimus. Cum ignis scintilla-
las & vires, in varijs corporibus reperiamus, ab aliquo simplice
suam intensissimam caliditatem habere necesse est.

XIX.

Dum naturam ignis investigare conamur, non quidem
ipsum quatenus in admixtis conditionibus concipitur, qua ignis
varijs modis in individuali suo statu conjunguntur, contemplabi-
mur, eo enim modo sit impurus, & cum vaporibus aliaq; materia
crassa mixtus, quiq; absq; parvulo existere potest. Sed quatenus
in pura sua essentia est, prout hæc abstractè concipitur, in confide-
rationem assumemus, hoc vero modo dicitur purus & alimento non
indiget, & habet suam propriam naturam qua igni ut sic convenit.

XX.

Purus ignis est pure Elementaris, unde & Elementaris dici-
tur,

tur, qui ita describitur. Ignis est Elementum calidissimum, siccum, & levissimum, existens sub concavo Lunæ.

XXI.

Naturam ignis propriam & specificam, perfectè & à priori explicare non potest intellectus nostri imbecillitas, sed communia hæc tantum essentialia tenemus, quod nimurum ignis sit substantia, non accidens, sit corpus non tamen mixtum, sed simplex, constans materia & forma. Materia autem ignis, est materia illa prima, ex qua constat omne Elementum, quæq[ue] est subiectum primum omnium formarum. Formam vero ignis specificam prorsus ignoramus, nec ullus hominum unquam illam hæc tenus, aut dare aut explicare valuit. Igitur saltem à posteriori quadam de natura ignis cognoscere possumus, quæ consequuntur & fluunt ex essentia ignis, ut sunt ejus proprietates & affectiones, attributa propria, & operationes propria.

XXII.

Elementum autem ignis supremum inter cetera Elementa occupare locum, regionem scilicet Luna proximam, in signis ejus levitas, perpetuusq[ue] ascendendi conatus arguit, est enim corpus omnium Elementorum levissimum & rarissimum, ergo ipsi supremus locus in regione Elementari debetur proprius. Hoc Elementum caelo ut loco proximum, ita natura maxime cognatum est, ad quod etiam, si ab eo vi dimoveatur, vel alibi generetur, nisi quod obstat, magno conatu, tanquam ad proprium locum tendit, quod in flama non impedita, summo impetu in sublime, videlicet ad locum ignis evolans, advertimus.

XXIII.

Vires ejus varie admodum & admirabiles sunt in corporibus concretis: In his enim aggregat ea quæ sunt unius generis; heterogenea distinguunt & disgregant, item aquæ & terra frigiditatem temperant, ut possint mixta producere; vitalem spiritum foveant, digerant & maturant.

XXIV.

Licet magnum sit discriminū inter ignem nostrum qui impurus est, quo in quotidiana vita utimur, quem culinarem appellamus, & inter ignem Elementarem purum: Noster enim ignis non est corpus simplex sed mixtum, non purum sed impurum, quia in crassi materia hærens, impuritatem attrahit, est admodum compactus & plane opacus, minime ducens quod manifestissima probat experientia, semper alimento eget, hoc enim deficiente statim extinguitur, comburit corpora, incurrit in sensus, est propter suam crassitatem & admixtam materię viscocitatē lucidus & visa perceptibilis. Ignis vero Elementaris est corpus simplex, subtilissimum & pellucidum, expers omnis crassitatis & opacitatis, adeoq; translucidum & transparens, ut radios visivos non terminet sed transmittat, nullo alimento eget, concurrit ad generationem & conservationem rerum, non comburit propter subtilitatem & raritatem, nec incurrit in oculos. Non tamen dicendum est, quod ignis impurus & usualis, specie aut essentia differat ab igne Elementari puro, sed saltē accidentaliter, ratione subjecti, & materię crassioris, pinguioris & viscosioris.

XXV.

Elementa moventur ut supra dictum est, propria & insita sua inclinatione, vel sursum vel deorsum, propter suum actum & perfectionem, levia in superiori loco, gravia in inferiori quiescunt. Leve Elementa constituunt tū Ignis tum Aér: Unū simpliciter leve, quod simpliciter sursum fertur, nimirū Ignis: Alterum leve secundū quid, videlicet Aér, de quo in ordine nunc agemus, quod sic describimus. Aér est Elementum humidissimum, calidum, terram & aquam undiq; ambiens, omnemq; locum replens, nullo alio corpore repletum.

XXVI.

Caliditas aëri competit moderata, eo quod sub igne suum locum tenet, quodq; patet ex raritate & levitate, non summa, est enim humidus, humiditas enim obtundit calorem ut summus esse nequeat, utq; animalia in eo vivere possint.

XXVII.

Humiditas huic Elemento tribuitur in summo gradu, quia difficulter suis, facile autem alienis continetur terminus. Tenuis enim cum sit, & per cuncta rerum permeabilis, difficilime suis terminis coeretur. Atq; ex hac definitione aëris propria, estimanda est ejus humiditas, & non ex irrigatione, nam aër in omnia spacia & poros se insinuat.

XXVIII.

In fumum ergo abit eorum opinio, qui humiditatem summam aëri detrabunt & aqua attribuunt, cum aëris humiditas aqua longe superat, ita ut sit primum humidum, transit enim aër omnia membra, & virtute sua humectandi, penetrat ad intima, quo aqua ob crassitudinem per venire nequit. Interim tamen aqua humectationem in sensu incurrentem magis efficit quam aër, quia in crassa hærens materia, corpora extrinsecus & in superficie saltens reddit madidiora.

XXIX.

Aër loco & levitate proximus est igni, quia ut raritate & caliditate, ita levitate proxime accedit ad ignem, levitas enim aëris, caloris ejusdem index est, cum levitas calorem insequitur sensu comittatur. Ea autem omnia que de aere dicta sunt, de eo ut puro intelligenda sunt. Nam vaporibus admixtus, & aliena qualitate affectus, sape refrigerandi, sape etiam exiccandi vim habet; Quod tamen ipsi non per se sed per accidens competit.

XXX.

Temperamentum aëris semper aquale non est; nullum namq; Elementum tantas tamq; frequentes sustinet alterationes atq; aëris, utpote qui modo incalescit valde a Sole, modo frigescit, modo propter admixtionem halituum crassiorum, & fuliginum calidarum, qui ex corporibus putridis & corruptis, ex terra paludosa, stagnis & cloacis exhalant & consurgunt, jam humidior, ja crassior, ja purior, jam impurior efficitur, vel ob aliā quamvis infectionē aëris, qua ejus serenitas tollitur, corruptus redditur.

XXXI.

Motus ejus valde frequens est, est namq; aër corpus valde mobile

bile & fluidum, ut facilime agitur, alijs corporibus cedat & suc-
cedat, & quidem citissimè & quasi in momento. Primo movetur
naturaliter sursum ob levitatem, deinde varijs accidentibus hinc inde
agitatur, ut à ventis, ab halitibus, à meteoris quibusdam, quibus va-
rie motis, aér una movetur. XXXII.

Vires & utilitates ejus non sunt exiguae : defert enim ut me-
dium vires & influentias corporum cælestium in hæc inferiora cor-
pora, est optimum vehiculum soni & odorum, mixti substantiam pe-
netrans, eam subigit & ad generationem habilem reddit, inspiratio-
ni & vocis formationi inservit, cordis aliorumq; membrorū astuan-
tium fervorem humiditate sua contemperat & refrigerat, est me-
dium visionis, & absq; hoc Elemento nec volucres volare, nec ullum
animal respirare posset. XXXIII.

Aér in tres regiones seu partes distinguitur, videlicet supe-
riorem, inferiorem & mediā, que qualitate & quantitate inter-
se differunt. Suprema aëris regio calo proxima & maxima, inci-
pit à superficie ignis Elementarii, & usq; ad medium aërem, ubi va-
pores condensantur, se extendit, estq; reliquias calidior, siccior, & pu-
rior, tum propter vicinitatem ignis tum propter immunitatem ex-
ternorum vaporum & exhalationum.

XXXIV.

Infima sumit initium à superficie terra, & eousq; protenditur,
quousq; radij Solares reflectuntur, eaq; jam major jam minor, jam
calidior jam frigidior, propter accessum & recessum Solis, itaq; a-
estate major & calidior est, ob fortiorum reflexionem radiorum Sola-
rium, quam hyeme ob reflexionem debilem : hæc aëris regio varie
est disposita, modo humidior est & nebulosior ob frequentium exha-
lationum & vaporationem, modo siccior modo parior.

XXXV.

Media eß qua inter supremam & medianam interjacet, estq;
astivo tempore minor quam hyemali, respective etiam frigida ; dif-
ferat enim procul à sphera ignis ita ut calor eo non penetreret, & re-

flexi à terra Solis radij ad eam non pertingant; adde quod frigus ibi augetur ab externis causis infrigidantibus, nempe à vaporibus, ventis, & nubibus ibi collectis & condensatis.

XXXVI.

Vidimus Elementa superiora & levia, Ignem scilicet & Aërem, nunc postulat ordo ut de inferioribus & gravibus, Aqua nimirum & Terra agamus. Aqua est Elementum frigidissimum, humidum, grave, terram undiq; ambiens & interfluens.

XXXVII.

Quemadmodum reliqua Elementa usus causa, impura nobis sunt relictæ, ita hoc nullibi reperitur purum, ratione existentiae, sed ubiq; terræ & ambienti aëri permiscetur; cuius rei sapor index est, cum vix ullibi aquam, qua nihil saporis habet, invenire liceat.

XXXVIII.

Dicitur autem hoc Elementum frigidissimum seu primum, frigidum, ut frigiditas in summo gradu aqua sit adscribenda, ratio est, quia nullum Elementum magis frigescit, nullum igni magis infestum & inimicum est quam aqua, teste Jobo, cap. 24. Id itaq; quod præ alijs summo calido adversatur, summe frigidum, esse debet.

XXXIX.

Humida est aqua comparata, experimur enim aquam non solum terram refrigerare, sed etiam suo humore eam irrigare & facundam reddere, nisi enim terra humore aqueo irrigetur, nihil ex ea produci possit.

XL.

Locus ejus sunt alvei terræ, tum extra superficiem, quam intimus in terræ visceribus & cavernulis, & est non violentus, sed naturalis & miraculosus est, intra alveos enim istos Dei iussu & nutu continetur: ne evagans terram submerget & omnia animalia suffocet: Fuxta Job. c. 8. Circumdedit mari terminum suum, & legem imposuit aquis, ne transiret fines suos. Hinc sequitur aquam non esse majorem terra, ut quidam volunt, sic enim mota, totam terram dudum operuisset.

XLI.

Quod aqua sua natura gravis sit, non tantum natura in eo testatur, quod eam loco terra vicino collocavit: Quo enim unumquodq; Elementorum est gravius, eo centro est vicinus: Verum etiam in singulis aqua partibus animadvertisit: Singula autem partes, quando extra suum locum ponuntur, recto motu deorsum moventur; Idem judicium est de tota aqua. Namque natura est singularum partium, eandem totius esse judicamus.

XLII.

Figura aquae maxime ad rotunditatem accedit: Talis enim totus terra & aqua globus conspicitur, ac gutta aquae partes, quae semper in sphera & rotundam coeunt figuram: Erit ergo totum Elementum talis naturae & figurae.

XLIII.

Aqua preter motum naturalem, quo recta deorsum fertur, etiam alios varios motus habet, 1. Violentum, à ventis & spiritibus ex imo terrae abrumpentibus, à rapiu fluviorum incurvantium: 2. Prater naturalem, qui maris motus est fluxus & refluxus: qui magnus conspicitur in Oceano & fluminibus eum ingredientibus: quod sex horis mirifice extollitur, rursus sex horis retroducit & deprimitur, nam 24. horarum spacio bis ab Oriente in Occidentem, & aequali tempore bis ab Occidente in Orientem moveatur.

XLIV.

Motuum illorum causa est qualitas à corporibus cœlestibus in Elementa defluens, prior enim motus seu astus maris nihil aliud est quam refractio & vicissim constipatio aquei Elementi, rarefactio enim omnis calore, & constipatio frigore afficitur, astus igitur maris fit vi caloris & Luna, que modo intendantur modo remittantur. Alter motus est ex motu diurno cœli, cuius vi non tantum sphera ignis, sed aëris bona pars circumducitur.

XLV.

Usus hujus Elementi multiplex est: 1. In mixtione molli-
fieat

ficit concreta corpora ad formam mixti facilius suscipiendam & introducendam. 2. Naturali sua frigiditate temperat calorem ignis 3. Irrigat terram, ut producat omnis generis plantas. 4. Usus ejus in quotidiana necessitate conspicitur. Piscibus domicilium præbet, terrestribus & volatilibus potum suppeditat. Utilis est deniq; aqua ad confectionem cerevisie, ciborum concoctionem, navigationem, lationes, refrigeria, molarum & machinarum verfationes. &c.

XLVI.

Terra est Elementum siccissimum, frigidum & grave, secundum se totum immobile & mundi centrum.

XLVII.

Siccitas in summo gradu terra competit, quandoquidem:
1. Suis facilimè, alienis verò difficilime terminis clauditur. 2. Infusum humorem omnem imbibens, suapte natura exsiccat. 3. Sacra Scriptura terram vocat aridam. Quod autem terra continuetur sive continua & impura reddatur, sit per accidens, ex mixtione nimirum aquarum & aliarum pinguedinum, ut pro usu nascentium fiat humida ad fecunditatem majorem, qua absq; humiditate terra nobis esset infecunda.

XLVIII.

Terra licet in superficie pura non inveniatur, non tamen inde simplicitatem & puritatem hujus Elementi tollamus, simplex enim & purum est Elementum terra, eo ipso quo est, secundum essentiam suam abstracte consideratum, & si alicubi pura est terra, in centro est, quod nullum, à quo corrumpatur contrarium penetreret.

XLIX.

Terra etiam tribuitur frigiditas, licet alias alicubi sit calidior, ut etiam ignem & aquas ferventes, ob admixta corpora calida, sulphurea & bituminosa, evomat.

L.

Terra insimum inter reliqua Elementa locum occupat, natiua enim ejus indoles efficit, ut locum à cælo maxime remotum, hec

hoc est medium mundi appetat, adeoq; totius mundi centrum sit: Ideoq; tota immobilis est, & in medio mundi perpetuo quiescit. Nam interna causa immobilitatis terrae est propria ejus natura potissimum verò forma ejus, cuius ratione remotissimum à celo locum expetit, ibiç fixa conquiescit, nec aliorum nisi per violenter detruditur. Atq; hac terrae inclinatio significatur illis verbis, Psal. 103. Fundasti terram super stabilitatem suam &c. Eodemq; pertinet illud Job. 26. Qui appendit terram super nubilum, hoc est, qui terram in media mundi sede statuit, ibiç immobiliter tenet, absq; alio fundamento vel alterius corporis admiriculo.

LI.

Terram figura sphaerica præditam esse inde patet. 1. Quod in Eclipsi Luna umbra sit rotunda, jam verò certum est umbram sequi ipsum corpus. 2. Quod Stella omnes citius oriuntur Orientalibus, tardius verò Occidentalibus: Ideoq; diversa sunt initia dierum & noctium in diversis locis, quod minime fieret nisi terra esset rotunda. 3. Quod Sacra Scriptura Esa. 40, 22. dicit: Sedens super globo terra, id est sphaera, gyro & circulo. Nec obstat terra rotunditati aqua, nam aqua & terra unum constituant globum. Nec huic rotunditati officiunt, montes & valles, nam in respectu ad terram, sunt instar rimula & arena granuli ad globum magnum artificialem. Ergo si cum terra semidiametro comparantur nullum sensibilem rationem habent.

LII.

Si autem terram cum aqua compares, facile apparet, quod terra multis modis superat ipsam aquam, sicut continens contentum, nam terra intra sinus suis aquam recipit, & multas terrae loca aqua carent, ubi etiam aqua profundissima est, ibi semper terra subjacet, ut profunditas maris sit ad terram, instar guttae sudoris ad totum corpus.

LIII.

Utilitas & efficacia hujus Elementi est primo, siccitate sua

sua humiditatem aqua in mixtione temperare, deinde concreta, corpora frigiditate sua consolidare, easq; durabiliora, atq; ad conservandas figuræ & formas, aptiora reddere, & denig; hominibus & alijs animalibus domicilia & varios fructus concedere.

Atq; hæc pro instituti ratione de præsenti materia sufficient, D E O T E R. O P T. M A x. sit laus honor & gloria in sempiterna secula.

